

8_Vpád Mongolů do Slezska

V polovině 13. století se musela Evropa vyrovnávat s agresivními nájezdy mongolských vojsk, která si v předcházejících desetiletích podmanila značnou část Asie. Nemáme podrobné zprávy o tom, do jaké míry bylo Opavsko zpuštěno. Jedinou indicií je privilegium markraběte Přemysla (pozdějšího krále Otakara II.), který udělil opavským měšťanům právo výročního trhu (1247) ve snaze kompenzovat napáchané škody.

V polovině 13. století se musela Evropa vyrovnávat s agresivními nájezdy mongolských vojsk, která si v předcházejících desetiletích podmanila značnou část Asie (především oblast dnešního Mongolska, velkou část dnešní Číny, Iráku, oblastí kolem Kaspického moře a další). Mongolské rozpínání nezastavila ani smrt Čingischána, naopak, za jeho nástupce Bátua se rozhodli expandovat (rozšířit se) do Evropy. Na konci třicátých let 13. století si podmanili ruská knížectví a pokračovali dále směrem **do Uher a Polska**. Dobové prameny označují útočící hordy jako **Tatary**. Mongolský postup byl nesmírně rychlý. Po dobytí polského Krakova vtrhli počátkem dubna do Slezska a už devět dní nato se **nedaleko Lehnice (severovýchodně od ČR, v dnešním Polsku)** utkali v **rozhodující bitvě** s křesťanským vojskem vedeným Jindřichem II. Pobožným (jeho matkou byla budoucí patronka Slezska – svatá Hedvika). Bitva dopadla pro slezské vojsko katastrofou. Těžká evropská jízda nedokázala čelit manévřům lehkých kočovníků.

Mongolové u Lehnice tedy drtivě zvítězili a jejich další postup pokračoval do Uher. Tím směrem se však nacházelo Opavsko s opevněným městem Opavou. Nemáme podrobné zprávy o tom, do jaké míry bylo Opavsko zpuštěno. Jedinou indicií je **privilegium markraběte Přemysla** (pozdějšího krále Otakara II.), který udělil opavským měšťanům **právo výročního trhu (1247)** ve snaze kompenzovat napáchané škody. V rámci dalšího postupu Mongolů do Uher došlo ke spojení s jižním proudem mongolského vojska (1242). Očekávané obavy se naštěstí nenaplnily. Namísto dalšího drancování Evropy se Mongolové vydali na ústup a rozhodli pro návrat zpět do Asie.

Války o babenberské dědictví a rusko-polské tažení na Opavsko

Necelých dvanáct let po plenění Mongolů prošlo **Opavskem další nepřátelské vojsko**. Stalo se tak poté, co moravský markrabě Přemysl, podporovaný svým otcem, českým králem Václavem I., usiloval o zisk rakouských zemí (Rakousy, Štýrsko, Korutany, Kraňsko). To pobouřilo uherského krále, který si na tyto země rovněž činil nárok. Vypukla tak **válka o dědictví po vymřelém rodu Babenberků**, který těmto zemím vládl a jehož poslední představitel Fridrich II. Bojovný zemřel v roce 1246. Spojenecký svazek s uherským králem Bélou uzavřel mimo jiné haličský kníže Daniel a krakovský vévoda Boleslav Stydlivý. Jejich spojené vojsko přitáhlo v létě roku 1253 na Opavsko. V cestě invazní armádě však stála Opava, kterou již v té době obepínal věnec kamenných hradeb.

Rusko-polské oddíly zahájily obléhání města a **zaměřily se na jeho nejslabší článek – brány**. Údajně se jednu podařilo dokonce prolomit. Obránci ale podnikli nečekané výpady mimo hradby, díky čemuž samotná Opava nakonec obležení přestála. Rusko-polské vojsko následně

odtáhlo dobýt Hlubčice (město severovýchodně od Opavy), ale ani zde neuspělo. Existence městského opevnění, které v té době ještě zdaleka nebylo mezi jinými městy rozšířené, nakonec zapříčinila neúspěch nepřátelských vojsk. Obléhání zároveň prověřilo kvality hradebního systému, který se dodnes řadí k nejstarším v českých zemích. Opavská provincie přesto během této války zaznamenala možná ještě horší ztráty než při nedávném vpádu Mongolů.

Opavské městské opevnění a jeho strategický význam

Městské opevnění bylo už z dálky viditelným symbolem města a hmatatelným důkazem jeho politického významu a hospodářské prosperity. Město Opava zahájilo ve spolupráci s panovníkem výstavbu opevnění patrně již ve 30. letech 13. století a domníváme se, že v polovině 13. století už z velké části kamenné hradby s hranolovými věžemi a branami stály. Nedaleký Krnov byl také opevněn, avšak o něco později, v průběhu 2. poloviny 13. století (institucionálním městem doložen k roku 1253).

Do Opavy se vstupovalo původně třemi branami – Hradeckou branou (ze směru od Hradce nad Moravicí), Ratibořskou branou (ze směru od slezské Ratiboře) a Jakařskou branou (důležitá komunikace směřující na Krnov a dále na slezskou Vratislav). Opava byla pohraničním městem na hranici s územím slezských Piastovců a jako taková se podílela na panovníkem garantované organizované ochraně přemyslovského státu. Přednosti městských pevností ve srovnání s hrady spočívaly především v množství obránců a rozsahu opevnění, schopném v dostatečné míře pojmout zásoby potravin, výbroj a výstroj, jež byly nutné pro obranu. Opevněné město tak sloužilo nejen jako účinná překážka nepřátelského postupu do vnitrozemí, ale také jako výchozí bod a základna pro případné výboje za hranice. V poslední čtvrtině 14. století došlo k posílení hradeb o druhý předsunutý hradební pás, takzvanou parkánovou hradbu, k rozšíření branských systémů a výstavbě městského hradu opavských přemyslovských vévodů. Městské opevnění bylo modernizováno v 16. století: kromě úpravy hradebních ochozů a střílen byly branské systémy doplněny předsunutými barbakány. Kvalitativním zlomem z hlediska podoby městského opevnění bylo vybudování bastionové fortifikace v průběhu třicetileté války. Nové opevnění, založené na systému sypaných zemních bastionů propojených zemním valem, vybudovali v Opavě Dánové, kteří Opavsko a Krnovsko okupovali v letech 1626–1627. Pozůstatkem jednoho z těchto bastionů je dodnes tzv. Ptačí vrch. Roku 1779, po sérii rakousko-pruských válek o Slezsko, bylo zvažováno přeměnit Opavu na regulérní pevnostní město po vzoru Olomouce, Josefova či Terezína. Návrh nebyl nakonec realizován, a tak se otevřela cesta urbanistickému rozvoji Opavy v 19. století, spojenému s nevyhnutelnou likvidací městského opevnění.

Otázky, úkoly

Uveď důsledky mongolských útoků.

Jak se Mongolové dostali do Slezska?

Kdo je vedl?

Zamysli se nad tím, zda je možné v současné době přátelské soužití křesťanů, židů a muslimů, a zkus uvést příklady zemí, kde stojí tyto náboženské skupiny proti sobě.

Vymyslete pravidla pokojného soužití lidí různých národů a náboženství.

Mgr. David Radek, Ph.D. (Slezská univerzita v Opavě)